

Primorski dnevnik

Trst, nedelja 25. septembra 1960
Cena 35 lir
Leto XVI - Št. 230 (4693)

TEMNE POVRŠINE

Čeprav jih je dandanes še relativno malo, so temne površine Afrike vendarle anahronizem na današnji stopnji razvoja razmerij na svetu

Istoletje niso imenovali afriko. Velika celina, ki je do nedavnega veljala za neznano, je postala ta, ki jo poznajo vsi. To je bila črna celina, predvsem zaradi svojih naravnih bogastev, je postala ta, ki jo poznajo vsi. To je bila črna celina, predvsem zaradi svojih naravnih bogastev, je postala ta, ki jo poznajo vsi. To je bila črna celina, predvsem zaradi svojih naravnih bogastev, je postala ta, ki jo poznajo vsi.

vzhodna Afrika, Ruanda-Urundi in Tanganjika, ki so mandatarne ozemlja, so zadnji, toda še vedno močni ostanki klasičnega kolonializma na tem kontinentu. Posebno mesto med temi deželami ima tudi Južnoafriška unija, ki je formalno neodvisna država, toda po svoji notranji ureditvi, rasnem razlikovanju in razmerju belih prebivalcev do črnih domačinov v jedru predstavlja kolonijo najbolj klasičnega tipa. Kolonija brez metropole.

Na daljši obstoj kolonialnih razmerij v tem delu črnega kontinenta je delovalo več činiteljev ekonomske in politične narave, ki so se med seboj zelo tesno prepletali. Eden njih je ta, da je kolonizatorska Evropa odkrila vzhodno Afriko mnogo pozneje kot zahodno. Medtem ko so po deželah okoli Gvinejskega zaliva že v 16. in 17. stoletju zrasle portugalske, pozneje tudi nizozemske in britanske naselbine, nato pa kolonije, so Evropejci začeli prodirati v vzhodno Afriko praktično šele po iznajdbi nove poti v Indijo in na Daljni vzhod, po zgraditvi Sueškega prekopa. V vzhodnoafriških deželah se ustalijo šele na prehodu med 19. in 20. stoletjem. Tako so pravzaprav dežele vzhodne Afrike nekaj desetletij in celo nekaj stoletij pozneje stopile v kolonialistični svet in svet vsega tistega, kar je kolonializem prinesel s seboj. To pa je pritegnilo teh dežel v sistem svetovnega tržišča, prevladovanje blagovno-denarnih odnosov, razpad starih plemensko-patriarhalnih ustanov in porajanje novih družbenih sil, ki imajo izrazito narodnostno in razredno obseleže. Prav toliko pomembno je bilo tudi dejstvo, da so vzhodnoafriške dežele za najdišči rud bogatejše kot pa dežele v zahodnem delu črnega kontinenta. Vzhodna Afrika ima predvsem veliko zlata, diamantov, urana, premoga, bakra itd. Če jo primerjamo z drugimi deli Afrike, ima vzhodna tudi ugodnejše vremenske razmere. Vse to je povzročilo naseljevanje v teh deželah relativno velikega števila Evropejcev, privedlo je do razvoja plantažnega kmetijstva in ekstraktivne industrije, do tega, da evropske sile, v novejšem času pa tudi Združene države Amerike, investirajo velika sredstva predvsem v rudarsko industrijo, v gospodarsko pa nogo. Takšen razvoj v

vzhodni Afriki je privedel po eni strani do ustanovitve kaste belih posestnikov, ki so pograbili vse ekonomske in politične pozicije, si prisvojili najrodovitnejšo zemljo, po drugi strani pa do oblikovanja brezpravne množice črnega prebivalstva, do izгона v rezervate in preoblikovanja tega prebivalstva v poceni rezervno delovno silo za rudnike. Posledica takšne politike in razmerij v teh deželah je bila politična brezpravnost domačinov in krepitev kolonialnega sistema.

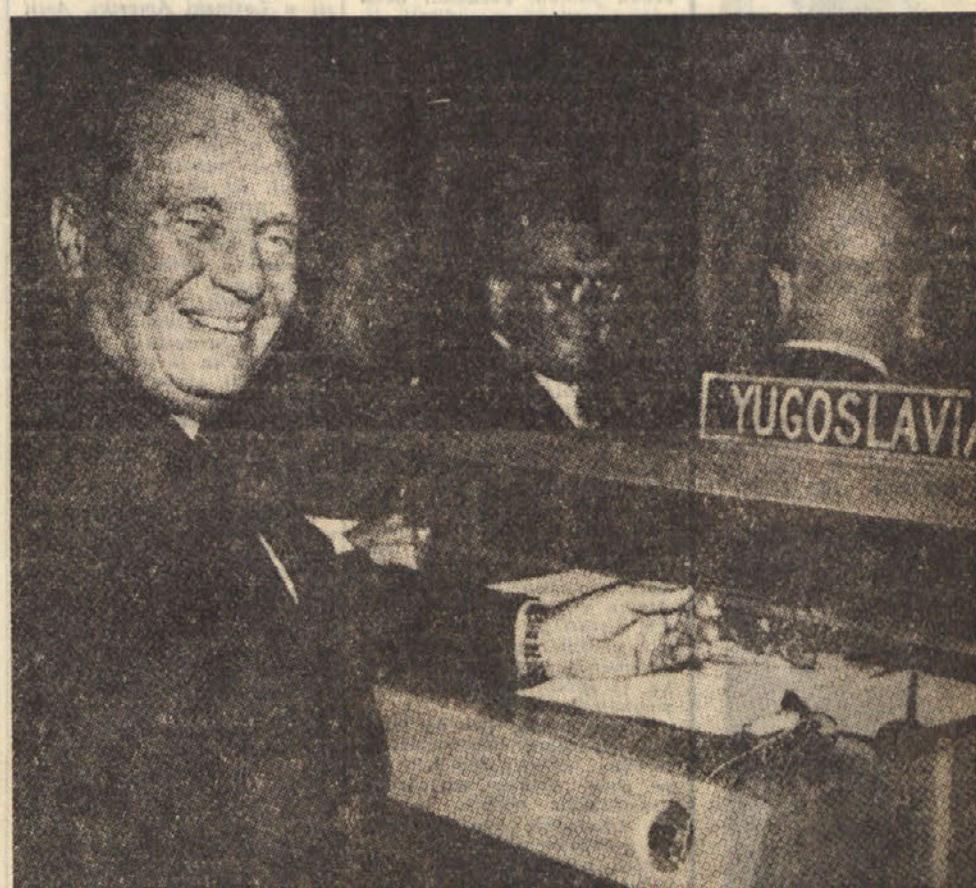
Toda to ne pomeni, da je bilo prebivalstvo vzhodne in južne Afrike pri procesu kolonizacije teh dežel pasivno. Znanje so številne vstaje domačega prebivalstva ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja; ki pa so jih vse in brez izjeme v krvi zadušili. Med dvema svetovnima vojnima, še prav posebno pa po drugi svetovni vojni je ta odpor prerasel v organizirano narodnoosvobodilno in protikolonialno gibanje. Skoraj v vseh teh deželah nastane politične stranke in sindikati, ki močno vplivajo na fiziognomijo strank in gibanj. Beli kolonizator ne igra le vloge tujeja osvajačalca, ampak je tudi neposredni izkoriščevalec. Zato se tudi rasna razmerja kažejo vsebinsko v razredni obliki: beli podjetnik in veleposestnik proti domačemu delavcu. In narobe, razredna razmerja se kažejo v obliki tujeja proti domačemu.

Z vidkevanjem v splošni tok afriških gibanj so gibanja v deželah vzhodne in južne Afrike del črnega kontinenta dobila v zadnjih letih še posebno spodbudo. To je morala upoštevati tudi britanska kolonialna uprava, ki je upravljalna večina teh dežel. Pred kratkim je uvedla nekatere upravne reforme, ki so imele namen, da bi protikolonialističnim gibanjem odbile ost. Nekateri ukrepi, kot je na primer reorganizacija lokalne uprave in podobni, so v resnici puščanja narodnoosvobodilnim gibanjem, oblikovanje različnih vrst kolonialnih federacij pa ima namen razširiti in okrepiti nadvlado belih kolonov. Njase in Severno Rodezijo so združili v Federacijo osrednje Afrike. Kenijo, Tanganjiko in Ugando pa so postavili pod upravno skupne Visoke komisije. Navzlic temu pa je za mnoge izmed teh dežel (Ugando, Tanganjiko, Kenijo) prav zaradi močnih protikolonialističnih gibanj v teh deželah, pa tudi splošnega vrenja na afriškem kontinentu, pridobitev neodvisnosti bolj ali manj le vprašanje dni. Dokončna neodvisnost za druge izmed teh dežel pa je precej otežena, posebno zaradi navzočnosti relativno velikega števila belih naseljenecv.

Najmanj možnosti za skorajšnjo pridobitev neodvisnosti imata verjetno portugalski posesti Mozambik in Angola. Tu so se še vedno ohranila na pol suženjska razmerja, prisilno delo črnega prebivalstva itd. Toda tudi v teh kolonijah se vedno bolj odločno slišijo zahteve po neodvisnosti. Na zemljevidu Afrike je še ena temna površina. To je Alžir v severni Afriki. Čeprav se je razvijal v drugih zgodovinskih razmerah, je glede težav, na katere zadeva v svojem boju za neodvisnost, in glede vzrokov teh težav, zelo podobna deželam vzhodne Afrike. Tudi osvobodilnim gibanjem alžirskih ljudstva se v bistvu postavljajo po robu koristi belcev - francoskih kolonov, ki so zasedli skorajda vsi rodovito alžirsko zemljo in domačemu prebivalstvu vzeli vse ekonomske in politične pravice.

Čeprav jih je dandanes še relativno malo, so temne površine Afrike vendarle anahronizem na današnji stopnji razvoja razmerij na svetu.

MARKO KOZMAN

V prvih dneh XV. rednega zasedanja generalne skupščine Združenih narodov so imeli glavno besedo Eisenhower, Tito in Hruščev, ki jih vidimo na sliki poleg generalnega tajnika Hammarskjöld (desno zgoraj). Titov realni in trezni govor je doživel najširšo publiciteto in vsesplošno ugoden sprejem v svetu, medtem ko je dolgi govor Hruščeva vzbudil na Zahodu umetno - brez pravega razloga - razburjenje. Obširno poročilo o teh govorih objavljamo na drugi strani našega dnevnika

Presenečenje v diplomatskih krogih OZN nad ostro reakcijo ZDA na govor Hruščeva

Opazovalci menijo, da so se ZDA zaradi tega in še posebej zaradi ostre reakcije na govor Nkrumaha odkrito postavile na stran kolonialistov - Mac Millan se opravičuje Adenauerju, ker se je odločil oditi v New York - V torek bo Mac Millan odgovoril Hruščevu - Tito se bo sestal v New Yorku tudi z Nehrujem

NEW YORK, 24. — V številnih diplomatskih krogih OZN so zelo presenečeni nad ostro reakcijo ZDA na govor Hruščeva. Še posebno pa so presenečeni nad reakcijo državnega tajnika Herterja proti govoru predsednika Gane Nkrumaha. Kakor je znano, sta državni tajnik Herter in pozneje tudi ameriški predstavnik v OZN izjavila, da je Hruščev »napovedal vojno OZN«.

To je pozneje ponovil tudi predstavnik angleške delegacije, ki je dodal, da govor Hruščeva ni nič drugega, nego kup »ponavljanja tistih gesel, s katerimi so se komunisti omamili in so dolga leta omamljali tudi svoje poslušalce«.

Kar se tiče govora Nkrumaha, je, kakor je znano, Herter včeraj izjavil, da se »Nkrumah vključuje v komunistični blok«. To je Herter izjavil samo zaradi tega, ker se Nkrumah zavzema za podporo Kongu brez tujeja vmešavanja in za odpravo kolonializma. S to svojo reakcijo so v ZDA pokazali, da so se odkrito postavili na stran kolonialistov. Sam Nkrumah je presenečen, ker je znano, da je komaj 24 ur prej poudaril skupno s predsednikom Eisenhowerjem, s katerim se je bil sestal, da je treba križati v Kongu rešiti s pomočjo OZN. Na splošno ugotavljajo, da se s tem spet vnaša hladna vojna v OZN.

Predstavnik angleške delegacije je na vprašanje časnika, ali je zaradi izjav

vlogo, mora britanska vlada po mnenju lista »z večjo avtoriteto« poudariti svoje poglede v afriških in azijskih zadevah in to lahko stori samo Mac Millan.

»Times« piše, da odhaja Mac Millan v New York na podlagi podpore ne samo strank v Veliki Britaniji, pač pa tudi na podlagi podpore Commonwealtha. Baje je zlasti zunanji minister lord Home vztrajal, naj pride v New York, in to baje na priporočilo Eisenhowerja, ker da je potrebno, da Hruščevu odgovori »ugledna zahodna osebnost«.

Mac Millan pa je čutil potrebo opravičiti se Adenauerju, ker se je odločil za odhod v New York. Poslal mu je pismo, v katerem mu obrazloži vzroke, zaradi katerih se je za to odločil. V poučenih krogih pravijo, da izreka Mac Millan v pisnu mnenje, da bo morala »reka zahodna vidnejša osebnost« odgovoriti na govor Hruščeva, da obrazloži zahodno stališče.

V New Yorku so se sinoči sestali na posvetovanje zunanji ministri ZDA, Velike Britanije in Francije. Mac Millan se bo med potovanjem v New York ustavil v Reilaviku na Islandiji,

kjer se bo sestal s tamkajšnjim ministrskim predsednikom.

Ker danes ni zasedanja skupščine OZN, so posamezni državni izkoristili priložnost za medsebojne obiske in razgovore. Predsednik Tito je sprejel danes na sedežu jugoslovanske delegacije predsednika Naserja. Imela sta dolg razgovor, katerega sta se udeležila tudi državni tajnik za zunanje zadeve Popović in nekateri sodelavci Naserja.

Sinoči se je Tito razgovorjal eno uro s predsednikom Gane Nkrumahom. Uradno poročilo pravi, da sta govorila o zadevah skupnega interesa, ki so na dnevnem redu zasedanja skupščine OZN. Tito je sprejel tudi indijskega ministra za obrambo Krišno Menona, ki je po 45-minutnem razgovoru izjavil, da se bo Nehru, ki bo v kratkem prišel v New York, sestal s Titom.

Davi se je Kriša Menon sestal s Hruščevom na sedežu sovjetske delegacije v OZN. Govorila sta še posebno o sestanku, ki ga bosta v kratkem imela Hruščev in Nehru. Ta bo prišel v New York jutri. Popoldne je Hruščev odpotoval v Glen Cove v Long Islandu,

kjer ima sovjetska delegacija svojo vilo in kjer bo Hruščev ostal čez teden. Kakor je znano, je bil Hruščev pooblaščen, da zapusti otok Manhattan in odide v to vilo. Postavili so mu pogoj, da ne bo tega potovanja »izkoristil za propagando«. Danes popoldne je Hruščev v omenjeni vili sprejel Naserja.

Sinoči je Hruščev sprejel na sedežu sovjetske delegacije Fidela Castra, ki je prišel v spremstvu zunanjega ministra Roa. Castro je zapustil sedež sovjetske delegacije popolnoma po kravelem času. Kakor je znano, se je zadnje čase vrteljav govorilo, da bo Hruščev obiskal Kubo. Zdi se, da so se sedaj sporazumeli, da se ta obisk odloži na poznejši čas, ker želi Hruščev kolikor mogoče podaljšati svoje bivanje v New Yorku in ker mora 15. oktobra obiskati Severno Korejo. Domnevajo, da bo Hruščev zapustil New York 4. ali 5. oktobra.

Predsednik indijske vlade Nehru je danes izjavil, da ena splošno odobrava akcijo OZN v Kongu, toda ene more razumeti ali odobravati nekaterih od teh akcij. Nehru je govoril časnika-

jem na letališču pred odhodom v New York. Na vprašanje, kaj misli o predlogu Hruščeva, naj bi glavno tajništvo OZN nadomestili z izvršnim organom »treh članov, je Nehru odgovoril, da ne razume, kako naj bi novi izvršni organ deloval. Glede prenosa sedeža OZN iz New Yorka pa je izjavil: »Mislim, da je to verjetno. Ne glede na to je bila napaka storjena od začetka, ko se ni izbral San Francisco ali kak drug kraj namesto New Yorka.«

V New Yorku bo Nehru prisel jutri popoldne. Med potjo se bo ustavil v Bombaju, Kairu, Rimu, Parizu in Londonu.

Britanski predstavnik v OZN je danes sporočil, da bo Mac Millan imel jutri zvečer ob prihodu v New York tiskovno konferenco. Francoski zunanji minister de Murville je v New Yorku izjavil dopisniku francoske televizije med drugim, da predlogi Hruščeva o kolonializmu niso »presenetljivi«. Dodal je, da gre za »lahak argument, ki se pogosto posluša v OZN in ki na splošno žanje uspeh«. Po mnenju de Murville je francoski odgovor sprejem enajstih novih afriških članov v OZN.

0. Henry

SKUPNE BOLEČINE

Prilčno okno je popustilo. Maki je stopil skozenj v hišo. Potem je prišel premisljivo, si prigljal cigareto in izbral trenutek, ko pojde dalje.

Vlomeček je osvetlil obraz. Njegov obraz je bil v tistem trenutku, ko je prišel premisljivo, si prigljal cigareto in izbral trenutek, ko pojde dalje.

«Nemogoče! je odgovoril gospodar.

«Nemogoče?!»

«Da... reumatizem... v ramenu...»

«O!» je z zanimanjem vzkliknil razbojnik, «Kronični reumatizem?»

«Kaj pa vas briga?»

«Kar tako...»

«To ni razlog, da bi...»

Razbojnik je umaknil roko, v kateri je držal samokres. Gospodar je spregovoril. Dejal je, da je imel sprva reumatično unetje. Spocetka je imel zateklo rama, potem pa se je bolečina razširila proti taktu.

«Prav to, prav to boli, je pritril razbojnik.

Njegov pogled je drsel od plena do žrtve pa nazaj od žrtve do plena. Očitno je bil bolj zmeden kakor nevaren. Nenadoma je grdo skremžil obraz.

«V boljšem položaju ste kakor jaz,» je dejal gospodar. «Zaradi tega nikar ne zavlačujte zadeve, ne kramljajte se pa tudi posmehovajte se vam ni treba. Opravite svoj posel in pojdite.»

«Oprostite,» je dejal razbojnik, «bolečina je bila huda, vendar bo minila.»

«Morilec z reumatizmom?» se je ironično nasmehnila siiva bradica.

Nepripravljeno je prikimal. Da, že pred štirimi leti jo je začutil v levici.

«Nikoli se je ne bom znebil,» je dejal z rahlo nižjim glasom. «Kadar vas zgrabi ste bolni pa konec!»

Gospodar je hotel prekiniti pogovor, vendar zama, nekaj ga je zgrabilo, da se ni mogel vzdržati pa je dejal:

«Čemu se ne mažete z vodo, kače klopotače? (Besede so mu ušle proti lastni volji).

«Oh, gospod,» je dejal razbojnik, «kupovanje tega zdravila me je uprostilo. Ne bi se ukvarjal s to zadevo, če tega ne bi bilo. Ko bi povežali vse kače, katerih vodo sem uporabljal, bi lahko napravili verigo od tod do oceana in morda se nazaj. To me je veljalo...»

«Pa če bi vam jaz pomagal,» je vprašal vlomeček.

Razgovor je že zdavnaj prešel mej običajne vladavosti. Gospodar je namršil obrvi. Cohlja se je po osiveli bradi: dejal nekoliko zviška:

«Ni v navadi...»

Toda gost ga je prekinil:

«Pustimo vse, kar je v navadi,» je dejal nežno. — «Tukaj je vaša srajca, oblecite jo, pomagat vam bom pri rokavih. S svojo osebo vam jamčim, da si je možki, ki dve leti ni mogel premakniti rok, po petnajstdesetih sprehodih sam zavezoval kravat...»

So pogovori, ki delujejo čudno. Tako se je bolnik tudi tukaj skoraj nehote in med poslušanjem zgodb o čudežnih zdravilih obelk obelk z otomilcevo pomočjo ter le tu in tam potolžil zaradi bolečine v ramenu ali laktu.

V trenutku, ko sta odhajala iz hiše, je opazil, da ima prazne žepi:

«Denar sem pozabil,» je dejal.

Vlomeček ga je prijel pod roko:

«Toda, prosim vas... Saj sem vas povabil. Toda kaj menite o Tarbutonem obližu? Ali ste ga poskusili. So ljudje, ki trdijo, da ni slab...»

«Sam,» je pristavil gospodar.

«Nemogoče! je odgovoril gospodar.

«Nemogoče?!»

«Da... reumatizem... v ramenu...»

«O!» je z zanimanjem vzkliknil razbojnik, «Kronični reumatizem?»

«Kaj pa vas briga?»

«Kar tako...»

«To ni razlog, da bi...»

Razbojnik je umaknil roko, v kateri je držal samokres. Gospodar je spregovoril. Dejal je, da je imel sprva reumatično unetje. Spocetka je imel zateklo rama, potem pa se je bolečina razširila proti taktu.

«Prav to, prav to boli, je pritril razbojnik.

Njegov pogled je drsel od plena do žrtve pa nazaj od žrtve do plena. Očitno je bil bolj zmeden kakor nevaren. Nenadoma je grdo skremžil obraz.

«V boljšem položaju ste kakor jaz,» je dejal gospodar. «Zaradi tega nikar ne zavlačujte zadeve, ne kramljajte se pa tudi posmehovajte se vam ni treba. Opravite svoj posel in pojdite.»

«Oprostite,» je dejal razbojnik, «bolečina je bila huda, vendar bo minila.»

«Morilec z reumatizmom?» se je ironično nasmehnila siiva bradica.

Nepripravljeno je prikimal. Da, že pred štirimi leti jo je začutil v levici.

«Nikoli se je ne bom znebil,» je dejal z rahlo nižjim glasom. «Kadar vas zgrabi ste bolni pa konec!»

Gospodar je hotel prekiniti pogovor, vendar zama, nekaj ga je zgrabilo, da se ni mogel vzdržati pa je dejal:

«Čemu se ne mažete z vodo, kače klopotače? (Besede so mu ušle proti lastni volji).

«Oh, gospod,» je dejal razbojnik, «kupovanje tega zdravila me je uprostilo. Ne bi se ukvarjal s to zadevo, če tega ne bi bilo. Ko bi povežali vse kače, katerih vodo sem uporabljal, bi lahko napravili verigo od tod do oceana in morda se nazaj. To me je veljalo...»

«Pa če bi vam jaz pomagal,» je vprašal vlomeček.

Razgovor je že zdavnaj prešel mej običajne vladavosti. Gospodar je namršil obrvi. Cohlja se je po osiveli bradi: dejal nekoliko zviška:

«Ni v navadi...»

Toda gost ga je prekinil:

«Pustimo vse, kar je v navadi,» je dejal nežno. — «Tukaj je vaša srajca, oblecite jo, pomagat vam bom pri rokavih. S svojo osebo vam jamčim, da si je možki, ki dve leti ni mogel premakniti rok, po petnajstdesetih sprehodih sam zavezoval kravat...»

So pogovori, ki delujejo čudno. Tako se je bolnik tudi tukaj skoraj nehote in med poslušanjem zgodb o čudežnih zdravilih obelk obelk z otomilcevo pomočjo ter le tu in tam potolžil zaradi bolečine v ramenu ali laktu.

V trenutku, ko sta odhajala iz hiše, je opazil, da ima prazne žepi:

«Denar sem pozabil,» je dejal.

Vlomeček ga je prijel pod roko:

«Toda, prosim vas... Saj sem vas povabil. Toda kaj menite o Tarbutonem obližu? Ali ste ga poskusili. So ljudje, ki trdijo, da ni slab...»

«Sam,» je pristavil gospodar.

FRANCÈ PREŠER EN

SONETNI VENEC

UPODOBIL MIHA MALEŠ

Sčitni ovitek Prešernovega «Sonetnega venca»: idealizirana podoba Julije s kostimnimi značilnostmi bidermajerskega obdobja.

(Barvna gravura Mihe Maleša)

Poet tvoj nov

Slovencam venec vije...

(Na rob imenitni izdaji Prešernovega «Sonetnega venca» z barvnimi gravurami Mihe Maleša pri koprski založbi «Lipa»)

Tako se mi zdi: da je stoletni dolg slovenskega založništva do svojega velikega klasika in absolutnega utemeljitelja duha slovenske poezije Franceta Prešerna zdaj, ko je prišla na svetlo ta čudovita pesniška relikvija, dokončno izpolnjen. Izpolnila ga je — naj se to sliši še tako čudno! — koprski založba «Lipa», harmonsko, kongenialno pa ga je dopolnil s tridesetimi barvnimi gravurami akademski slikar Miha Maleš. Umetnostni zgodovinar Franc Stelč je v uglednem uvodu zapisal tudi te besede: «Ilustracija predstavlja važno izrazilo v kulturnem razvoju človeštva. Njen prvotni namen je bil, likovno dopolniti in nazorneje predstaviti vsebino pisane ali tiskanega besedila. V raznih oblikah oblik je podobno sodbenemu stripu ilustracija dane zgodbe zavzela kar prvo mesto, posebno če je bila namenjena branja nevednim ljudem. Ni se omejevala samo na to vlogo, temveč je postala tudi knjižno estetsko in vsebinsko dopolnilo pisane in tiskane besede. Ni več samo fabulirala z njo, temveč ob nji tudi sama ustvarjala. Ilustratorjevo delo se je izražalo po dveh posrednih, črkovnem in likovnem. Po več stoletjih besedno sporočenju vsebin, reje, same njeni nazornosti služijo, po likovnem umetniku samo posredno opravljane vloge, je ilustracija od konca devetnajstega stoletja in posebno v našem času dosegla visoko ustvarjalno stopnjo, ki na svojih vrhovih stremi za tem, da dopolniti literarno vsebino in jo obogati

ti po njeni izrazni moči, poveča pa tudi lepotni učinek tiskarsko grafične strani knjige.»

Tako profesor Franc Stelč, Očitno je torej, da je bila v tej doslej paš edini razkošni in — imenujmo jo — reprezentativni izdaji «Sonetnega venca» namenjena vsa ljubeča pozornost likovni opremi, t. j. Maleševim barvnim gravuram, ki od sčitnega ovitka pa do zaključnega magistrala spremljajo to iz brezupne velike poezije ljubezni o-blikovano pesniško delo. V tem primeru se mi zdi splošno pojmovana veljavna ilustracija zgrešena, kajti Maleševe gravure tu niso več samo ilustracija, temveč skoraj nujno, vsekakor pa edinstveno likovno dopolnilo tega velikega Prešernovega dela. Kajti vseh trideset barvnih gravur, ki so itak same na sebi že dovolj zgovorne, vsekakor pa narejena umetnina, ne izhaja iz Prešernovega pojmovnega sveta v kvartlinah in tercinah, (dve kvartini — ena slika in dve terci — ena slika) ampak iz umetnikove notranje rekreacije pesnikovega emocionalnega sveta, Maleševa likovnost v tem primeru prav nič ne ilustrira, tudi neesar ne interpretira, niti ne postavlja, ni arizem posredovanja in tolmačenja, ampak je v našem primeru to samostojna, polnovredna, v kletih Maleševoga emocionalnega sveta zapljaja »kreativnost. Avtor uvoda izdaji Prešernovega sonetnega venca pri Bibliofili založbi v Ljubljani leta 1937, je takole označil razpoloženje, iz katerega je nastala pesnitev: «Poet ga

je pisal v času velike duševne vznemirljivosti, ki mu jo je prizadela iznenadna ljubezen do Julije. Venec je živa podoba njegovega tedanjega razpoloženja, ali bolje, vseh nekevrtnih razpoloženj, ki jih je ta usodni dogodek sprožil v pesnikovi duši. Glavna barva v njem pa je verdarle zelo mračna in izvirja iz velike poirčnosti poetovega duha in srca, ki se je tembolj stopnjevala, čimbolj je pri njem prevladovala prepričanje, da je ta ljubezen zanj popolnoma brez upa. Ob tej eni, srčni rani so se na poetovem duhovnem telesu polagoma začele odpirati še druge, brez števila drugih, ki so bile dotlej mirovale in jih je šele poetova razdvojenost zavest razgalila v vsej ostrini.»

Miha Maleša je torej že tedaj, leta 1937, pritegnila mračna podoba pesnikove ranjene notranjosti, izražena v cikličnem zaporedju sonetnega venca in mehka črtna linoreza je bila tedaj, pred več ko dvajsetimi leti, razpoložensko adekvatna pesnikovi črtni, razliti čez bogato klaviaturo njegovega emocionalnega sveta. Zdaj je Maleš ta svoj likovni izraz še dopolnil z barvno gravuro, z Množezom, ki mehka linije in jih v nekom smislu tudi poetizira.

Po dolgi, nepreračunljivi in tudi malce mučni korini v partituri založniške dejavnosti založbe «Lipa» je ta imenitni Prešernov «Sonetni venec» deloval kot bomba in pomeni zajeten korak naprej v estetskem preoblikovanju njenih izdaj. Upajmo, da ta Prešeren ne bo jalova izjema.

MIŁI

Na mednarodnem festivalu filma o umetnosti

Tudi v Bergamu je žirija presenetila s čudno odločitvijo glede prve nagrade

Čemu pošiljajo iz Jugoslavije v Bergamo filme, ki so že bili prej nagrajeni in ne morejo več priti v poštev za nagrado

vražji Bergamaski dosegli za svoje mesto verjetno najbogatejšo nagrado dodeljen filmom festivalom v svet. Vsako leto namreč določijo za nagradjenca deset milijonov lir in zato ni čudno, da je bilo letošnje prijavljenih 185 filmov, od katerih pa so izbrali le 77 s področja raznih umetniških dejavnosti, risank, televizijskega in didaktičnega ustvarjanja

Letošnja nagraditev je bila presenečenje za vse: «Gran premio Bergamo» 3 milijone lir — je prejel komaj 13 minut trajajoči dokumentarni film nemškega režiserja Harta Wolfa «Ritem pristančev». Film je poetično izdelan, v njem se vizuelnost in zvoknost spajata v eno samo doživljaj in ima nekaj prekrasnih filmskih detajlov. Vendar pa bi bila morda ena izmed ostalih šestih nagrad (v vrednosti enega milijona lir) dovolj primerna zanj, če upoštevamo, da se je žirija v kateri so bili poleg ostalih filmskih kritikov Italijana Mario Craveni in Carlo Ragghianti, pa Francoz Charles Ford in Nemec Walter Talmon-Fros, popolnoma ignorirala verjetno najboljši film letošnjega bergamaskega festivala «La cenere dei ricordi» (Pepel spominov).

Film je delo italijanskega režiserja Alberta Caldana in v njem nam je prikazan židovski človek tak, kakršni je, enak vsem drugim in z enako pravico do življenja, pa tudi tak, kakršnega so hoteli napraviti nemški rasisti. Dosele neizkoriščen dokument o njihovem več desetletnem mučenju in strahovanju so nanizani v I. delu filma, s takim filmskim tempom, da bi žirija brez upoštevanja II. dela, kjer so nam Judje prikazani v svoji novi domovini in pri delu (ki je morda nekoliko manj uspeh kot I. del), film morala nagraditi. Da pa se ne bi povsem zamerila, je nagradila drugi Caldanov film «Viterbo v barvah stoletja», ki je bil prikazan v seriji turističnih filmov, kjer sta bila za izredno duhovitost, ki preveča risanko «Welcome to Rome», nagrajena italijanska režiserja Pino Zaca in Miro Grisanti.

Pravzaprav bi bil moral slednji biti nagrajen v kategoriji risank, kjer so bile po mnenju večine udeležencev festivala nagrade še najbolj nes pametno razdeljene. Nikakršne pohvale ali nagrade ni bil deležen francoski film režiserja Jeana Inga «Fracois je pobeignila», da ne omenjamo jugoslovanskih risank, ki letos sicer niso bile najbolj posrečeno izbrane.

Lansko leto so prav z risanko Vatroslava Mimice «Pri fotografu» (Zagreb film) odnesli prvo nagrado za najboljšo risanko. Letos se je jugoslovanska predstavila z risanko istega režiserja «Jajce» in Ive Vrbalića in Vlade Kristla risanko «Sagrenovo usnje», medtem ko se je kot tretji udeleženelec iz Jugoslavije predstavil na festivalu France Kosmač z dokumentarnim filmom «III. mednarodna biennial grafike». Toda tako Kosmačev dokumentarni film kakor risanka Mimice sta bila že nagrajena (prvi v Beogradu, drugi v Benetkah) in ker v Bergamu ne pridejo v poštev že nagrajeni filmi, so se jugoslovanski novinarji, ki so prisostvovali festivalu, začudeno spraševali, čemu je treba pošiljati v Bergamo že nagrajene filme, ko doma ne manjka še dobrih, pa vendar še nepoznatih risank in drugih filmov, prikladnih tudi za Bergamo. «Sagrenovo usnje» je film z dobro zamisljivo, izdelan po Balzacovem istoimenskem romanu; zgodba je zanimiva, vendar pa teče premalo filmsko in morda zaradi tega ni zaslužil priznanja, ki bi drugace ne moglo izostati.

Hude kritike so padle na račun 4. nagrade, ki jo je prejel nemški režiser Hans Reinhardt za televizijski film «Balet v jazzu», kjer je žirija verjetno nagradila dobro izvedbo baleta in ne filmsko delo. Priznanje, s katerim pa so se vsi strinjali, je zaslužen prejel nemški didaktični film «O eksperimentalni metodi glasbene vzgoje otroka prof. Karla Orffa», ki sta ga izdelala Heinz Tichanowski in Hans Rolf Strobel. Skrajno večino nagrad so pobrali Nemci, čeprav bi lahko žirija marsikateri njihov nagrajeni film lahko odvrnila, predvsem v korist drugih, ki so ostali celo brez pohvale in med zadnjimi prav gotovo ni film Bernarda Schmatza «Ecce homo». Poleg sedmih nagrad sta pre-

delovala tako opolno, da bi samo ta film bil dovoljno opravičilo za pripravo in izvedbo III. mednarodnega filmskega festivala o umetnosti in da vplije organizatorjem dovolj moči, da prihodnje leto zgrabijo v prepleto gornje mesto Bergama še večje število domačin in tujih filmskih umetnikov.

DORICA MAKUC

Simbolična podoba Julijinih oči, h katerim se pesnik v «Sonetnem venecu» večkrat obrača.

(Barvna gravura Mihe Maleša)

Se en prizor iz Vancinijevega filma «Dolga noč leta 1943»: skupina ustrelelih antifasistov v Ferrari

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some faint smudges and discoloration, characteristic of old paper. The left edge of the page shows the binding of the book, and the overall tone is warm and off-white.

BIRO Srediska
progo Bled-Ljubljana-Turist
v Kamniških planinah 2
svojih poslovalnicah: Ljubljana
in 30647, Koper, nasprotno
Trg Tartini, tel. 5112
ukaran v kopališču Turist